

BLICHERNOTER indeholder:

Formanden skriver
 Præsentation af *Blichers Jylland* i
 Herning og Thorning.
 Præsentation af Else Marie Laigaard
 Per Vibskov: *Tunnelen under Hald sø*
 Ole Kræmmer: *Om Skytten på Auns-
 bjerg*
 Jon Høgh: *At undervise i Blicher*
 Bente Harbo/Poul Bangsgaard: Refe-
 rat af rejse i maj måned
 Anmeldelser af *Blichers Jylland*
 Erik Harbo om Jeppe Aakjær som
 Blicherforsker

**Følgende af selskabets nuværende
 og tidligere medlemmer kan kon-
 taktet, hvis man har brug for et fo-
 redrag om Blicher. Se hjemmesiden
 for adresser**

Erik Harbo, formand. Blicher-Selskabet
 Lektor Henrik Ljungberg
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Specialkonsulent Peder Porse
 (næstformand i Blicher-Selskabet)
 cand.mag. Else Marie Laigaard
 Provst Per Vibskov

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo
 Næstformand: Specialkonsulent Peder
 Porse
 Sekretær og kasserer: James Lerche
 Skuespiller Paul Hüttel
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Museumsdirektør Tinna Møbjerger
 Museumsinspektør Karen M. Boe
 Provst Per Vibskov
 Lektor Anders Gjesing
 Suppleant: cand.mag. Else Marie Lai-
 gaard
 Antal medl.: ca. 600 (325 husstande)
 Medlemskab: Husstand 150 kr.
 Udland 200 kr. Institutioner: 200 kr.
 Danske Bank reg. 1551 4090780 el.
 Giro-nr 409 0780
 Blicher-Selskabets adresse:
 Havelodden 64, 4000 Roskilde,
 tlf. 46373920 / 23205119
 mail: erik.harbo@mail.dk
 Blichernoter udgives 3 gange årligt,
 redigeret af Erik Harbo
 www.blicherselskabet.dk
 ISSN 1602-2742

Kommende arrangementer

**Tirsdag 20. september kl 17:00 Klassikerdagen Jeppe Aakjær
 og Johs. Jørgensen 150 år på Københavns Hovedbibliotek**
Søndag 9. oktober 2016: Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret
**Onsdag 5. april 2017: Forårsmøde og generalforsamling i
 Kompagnisalen, København**
**1-dags seminar i Randers i februar 2017 (uge 8). Nærmere i
 Blichernoter for november.**
Noter datoerne allerede nu.

BLICHERNOTER**MEDDELELSER FRA
 BLICHER-SELSKABET**

Selskabet blev stiftet 11. oktober 1951

www.blicherselskabet.dk

September 2016

Formanden skriver: Denne gang kan vi især informere om vores dejlige tur i maj måned, hvor vi kørte efter Poul Bangsgaards rejseguide *Blichers Jylland*, en bog som alle vore medlemmer nu har liggende derhjemme til behagelig afprøvelse. Vi brugte tre dage, og nåede selvfølgelig ikke alt, men læs referaterne.

Årsfesten finder sted den 9. oktober i Teatermuseet i Hofteatret. Indbydelse vedlagt. Programmet vil omfatte et foredrag, oplæsning og musik ved bl.a. John Damgaard, Paul Hüttel og Jens Chr. Lings.

Aakjær blev født for 150 år siden. Med hans store indsats for at oplyse om Blicher er det mere end rimeligt, at vi gør noget ud af dette. Det kan der læses om i dette nr. af Blichernoter. Samtidig udkommer en bog om Aakjær med en indlagt cd med Aakjærsange og en dvd optaget på Jenle. Der er et kapitel om Aakjær og Blicher. Bogen tilbydes medlemmerne til specialpris.

Vi planlægger et 1-dags seminar i Randers i Helligåndshuset til februar 2017.

Deltagerne samlede på Ulstrup Slot

Præsentation af Blichers Jylland

Den 31. marts og den 1. april præsenterede Poul Bangsgaard og undertegnede *Blichers Jylland* i Thorning og Herning.

Vi fik en fin modtagelse begge steder og i Thorning sagde man, at så mange biler havde der ikke været på parkeringspladsen siden juleaften!

Tak til begge museer med formænd, direktør og inspektører for en god modtagelse.

Erik Harbo, Tinna Møbjerg, Ida og Poul Bangsgaard

Præsentation af vor nye suppleant i bestyrelsen Else Marie Laigaard

Efter mine år som underviser på VUC i dansk og tysk har jeg fået tid til at pleje min lokalhistoriske interesse som frivillig på Ebeltoft byhistoriske Arkiv, hvor jeg i øjeblikket lægger sidste hånd på bogen: "Vejen ad hvilken" – et ret stort værk i ord og billeder om vejenes og gadernes historie i Ebeltoft Købstad. Min lokalhistoriske interesse krydses af min interesse for dansk litteratur, og hvor jeg før holdt mange forelæsningsrækker for Folkeuniversitetet om dansk litteratur i almindelighed og om markante kvinder i litteratur og historie, prøver jeg at finde litterære spor i lokalområdet. Derom holder jeg mindre foredrag som for eksempel: "Litterære spor på tre østjyske herregårde". Blandt danske forfattere kan mine favoritter udtrykkes med tre B'er: Bli-

cher, Bang og Blixen. I 16 år har jeg virket for kirkens liv og vækst i Ebeltoft-Dråby- Handrup Pastorat, men nøjes nu med at være medlem i Ebeltoft kirkes Projektkor.

Else Marie Laigaard i arkivet i Ebeltoft

dagog og litteraturhistoriker Ida Falbe-Hansen som tak for en artikel og et brev hun har skrevet til Aakjær. Han skriver midt brevet: "12. Bind af Blicherbogen (jeg kalder den nødig 'Tragedien', da jeg blev denne Titel paatvungen ...)". – Der står altså "jeg blev denne Titel paatvungen".

– Man kan så spørge: Af hvem og hvorfor? Og her er det at Nansen, Gylendals direktør Peter Nansen, dikterede titlen "Livstragedie" af hensyn til salget. Ifølge breve fra Aakjær ville Nansen gerne have titlen til at lyde *en dansk digters jammersminde*.

Forøvrigt bekræftede Aakjærs datter

Solvejg Bjerre, at hendes far omtalte bogen som *Blicherbogen*.

Her stopper jeg, men man kan læse videre i den omtalte bog om Aakjær. Den indeholder en grundig omtale af de øvrige artikler som Aakjær skrev gennem årene. Der er også en omtale af Aakjærs arbejde med udgivelsen af Blichers *Samlede Værker* fra 1918-33, hvor han var idemand og redaktør.

Bogen udkommer i forbindelse med 150-årsdagen og kan bestilles på min mail erik.harb@mail.dk (samme der bruges til Blicher-Selskabet) Se også den vedlagte bestillingsseddel.

	Blicherquiz Løsninger side 8	1	x	2
1	Steen Steensen Blicher blev født i 1782 (1) 1783 (x) 1806 (2)			
2	Blichers hustru Ernestine var enke efter Peder Severin Blicher (1) Søren Daniel Blicher (x) Peder Daniel Blicher (2)			
3	Ernestine levede sine sidste år som enke i Viborg (1) Randers (x) Spentrup (2)			
4	Hvilken fugl forekommer ikke i <i>Trækfuglene</i> ? Lærken (1) Rylen (x) Rødhalsen (2)			
5	Blichers Mindesamling Malvinas Hus ligger i Vium (1) Spentrup (x) Randers (2)			
6	Blichers grandkusine, frøkenen på Hald, hedder Charlotte Amalie Schinkel (1) Sophie Amalie Schinkel (x) Louise Amalie Schinkel (2)			
7	I novellen <i>De tre Helligaftener</i> får Stærke Sejer til slut sin kæreste. Hun hedder Karen (1) Mette (x) Maren (2)			
8	Tidsskriftet <i>Diana</i> har navn efter den romerske jagtgudinde (1) den romerske frugtbarhedsgudinde (x) en helbredende kilde (2)			
9	I <i>Hosekræmmeren</i> skærer Cecil halsen over på sin kæreste Esben (1) tvinges hun til at gifte sig med Mads Egelund (x) bliver hun gravid, men vil ikke røbe hvem faderen er (2)			
10	Sangen Årets sidste blomst "Tusindfryden" forekommer i "E Bindstouw"(1) <i>Fjorten dage i Jylland</i> (x) <i>Juleferierne</i> (2)			
11	Novellen <i>Marie</i> foregår ved Randers Fjord (1) på Vestkysten (x) på Grenåegnen (2)			
12	Den engang så efterstræbte Maren Lammestrup endte som præstekone på landet (1) flyttede til købstaden (x) døde i barselsseng (2)			
13	Himmelbjerget blev købt af kongen i 1840. Kongen hed Christian VIII (1) Frederik VI (x) Frederik VII (2)			

perne, men forfatteren Louis Bobé var på dette tidspunkt ansat i arkivet og han bragte Aakjær over i 2. afdeling hvor arkivar C.N. Kringelbach blev Aakjærs helt store hjælper. Tre år brugte Aakjær her, og senere gik vejen videre til helt andre arkiver. Aakjær fortæller selv om jagten på Blichers kæltringer i fængselsvæsenets arkiver. Viborg tugthus var nedlagt, og efter lang tids søgen opdagede man, at papirerne var endt på Christianshavns Kvindefængsel, idet dette fængsel blev betragtet som ”moderfængslet”, altså det ældste bygget af Christian 4. Og ganske rigtigt. 14 dage tilbragte han her og efter lang tids søgen dukkede kæltringerne op, ikke mindst Lange Margrethe.

Aakjær fortæller meget morsomt om de mange oplevelser i forbindelse med sin arkivjagt og i forbindelse med de indsatte kvinder, hvis skrækelige liv han beskriver i detaljer.

Vi får også nøje besked om udgivelsen på Gyldendal, om det vanskelige ved at overtale forlaget til en udgivelse, der skulle komme i 36 hefter. Aakjær beskriver hvordan Peter Nansen, der var ansat på Gyldendal, men også var journalist ved Politiken, nok drev noget gæk med ham, samtidig med at det var ham, der havde hjulpet ham i gang med udgivelsen ved at overbevise Gyldendals direktør Jacob Hegel. Aakjær henviser her til en slags morgenbrev/anmeldelse i *Politiken*, der kun kunne være skrevet af Nansen, og hvor der blev gjort grin med værket. Aakjær kommenterer:

”Ulykken i dette Land er, at de toneangivende Kritikere altid har staaet fremmed overfor alt det, der hænder 7 Kilo-

meter udenfor Hovedstaden. Vore Typer, vort Milieu, vore Naturstemninger vækker hos dem aldrig Genkendelsens Glæde; vor Dialekt er dem komplet uforstaaelig; derfor er deres Bedømmelse af vore landlige Værker altid mærket, i bedste Tilfælde af en kølig Velvilje, men hyppigst af Blaserthed og Kulde, der kan stige til Forfølgelsessyge. Jeg har været ude for alle Grader”.

Fra andre breve ved vi hvor stort et arbejde det var at indsamle materialet. Aakjær skriver bl.a. til broderen Jens i 1902: ”du aner ikke hvilket forfærdeligt Slid jeg har maattet paatage mig for dette fordømte Værks Skyld [...] jeg har valfartet til Biblioteker og Arkiver over hele Landet, skrevet 400 Breve til forskellige Institutioner for at skaffe Oplysninger samt gennemlæst en 1000-1500 bd trykt Litteratur, deriblandt 800 Aargange aviser og Tidsskrifter [...]”

Aakjærs idé var at rehabilitere jydernes fløjmand Steen Steensen Blicher. Værket blev godt anmeldt efterhånden som hefterne kom. Bogen fik en ”overdådig” anmeldelse i *Dansk Tidsskrift* af højskoleforstander Thomas Bredsdorff

Også den moderne Blicherforskning har vidt og bredt kommenteret Aakjærs store værk og ofte bebrejdet digteren, at han brugte ordet ”Livstragedie” i overskriften til værket. Et brev, som jeg i sommeren 1995 har fundet i den Philip-senske Blichersamling på Aarhus Statsbibliotek, fortæller noget helt andet om oprindelsen til dette belastede og udskældte ord. Aakjær skriver brevet på det tidspunkt, hvor han er ved at afslutte udgivelsen af Livstragediens sidste hefter, 8. april 1904, til den i datiden kendte pæ-

Tunnelen under Hald sø Per Vibskov

Det hører til min barndoms centraljyske fortællinger, at der fandtes en tunnel neden under Hald sø mellem Slotsruinen på søens vestlige side og Kapeldalen på den østlige, desuagtet alle var klar over at søen var særdeles dyb. Fortællingen om denne hemmelige tunnel, der efter sigende var blevet brugt som flugtvej også i nyere tid, nærede selvfølgelig fantasien hos os raske knægte. Vi var af den overbevisning at indgangen på den østlige side måtte være ved Margrethes kapel, hvor vi dog trods ihærdig eftersøgning aldrig fandt den. På den vestlige side af Hald sø på halvøen gav det næsten sig selv, at indgangen til tunnelen var en del af slotsruinen, som jo helt synligt havde adskillige murede kælderhvelvinger, der dog med tiden var blevet mere eller mindre fyldt med jord.

Fortællingen om den undersøiske tunnel var mundtligt overleveret, men kan have sin rod i et skriftligt forlæg, nemlig i Blichers novelle *Jøderne på Hald* fra 1828.

Hovedpersonen Johan lader sig frivilligt indespærre under slottet i et lille rum ud til søen, men opdager så et tunnelsystem, som gennem forskellige huller giver ham adgang til at følge med i dagligdagen for slottes beboere; nemlig den jødiske familie med de to brødre Joseph og Salamiel samt Josephs kone og hendes søster Sulamith, som Johan er dybt forelsket i. Novellen når sit vendepunkt, da Johan

ser Salamiel synke gennem isen på søen. Johan bryder gennem tunnelen ud af sit skjul og redder Salamiel i land. Herefter ender novellen lykkeligt, idet det viser sig, at Johan er de jødiske brødres søsters søn, altså nevø og han forenes med sin Sulamith, der sammen med Joseph og hans kone desuden har besluttet sig for at konvertere til kristendommen.

Blicher er som vanlig snurrig, fordi historien om Johan og jøderne er fundet i en håndskreven hollandsk dagbog, som novellens fortæller så har valgt at offentliggøre i tidsskriftet Nordlys - som Blicher jo udgav!

Selvom den hollandske dagbog er Blichers fiktive værk, så har den dog et afsæt i historiske hændelser, idet to jødiske brødre Jacob Isak de Lima og Samuel de Lima erhvervede slottet i 1664, som også kaldes Det tredje Hald, der mest havde karakter af en borg og var i den jødiske families besiddelse frem til 1703.

Men en tunnel under Hald sø, der er op til 31 meter dyb, er usandsynlig og må skyldes den folkelige fantasi og mytologi – et fænomen som Blicher jo gerne hentede inspiration i til sine noveller.

Godt, at svigermor ikke kendte den historie!

Skytten på Aunsbjerg ved Ole Kræmmer

Jeg vil her fortælle, hvordan jeg kom til at læse novellen "Skytten på Aunsbjerg", endnu en gang. Den var i min skoletid (1940-50) en del af den danske litteratur, som så godt som alle stiftede bekendtskab med. Men derudover har jeg ikke været egentlig "Blicher-fan", og alligevel kom jeg gennem slægtsforskning tæt på Blichers fortælling – meget tilfældigt gennem et opslag på Google efter noget helt andet.

Jeg arbejdede – efter min svigermors død – bl.a. med hendes faster, Ane Pedersen Vorret, der var en kendt – næsten landskendt – særling, der levede i Herning i årene fra 30'erne til hendes død i 1944. Ane blev kaldt "Ann Waat" – nogle mente, det var fordi hun havde en vorte i ansigtet, men det var faktisk navnet "Vorret", som hendes far i 1920 føjede til Pedersen, der gav det navn, under hvilket hun blev kendt. Jeg forstod hurtigt, da jeg giftede mig ind i familien i Herning, at Ann Waat var et TABU af de helt store. Min kone fortalte mig om denne sære dame, men jeg afholdt mig fra at spørge svigermor og kan godt forstå, at svigermor ønskede det sådan.

Nu er mange år gået, og da jeg fandt frem til bogen "Ann Waat's Saga" af museumsdirektør H. P. Hansen fik jeg yderligere interesse for denne sære kone, der af ikke helt klare årsager – muligvis kærestesor – endte som en sørgelig

skikkelse men som bag det hårde ydre kæmpede for dyrs velfærd og myndighedernes laden-stå-til. Ane tog endda to gange til Hovedstaden for at klage sin nød for kong Chr. X – en rejse, der kan læses om både i Ekstrabladet og Politiken.

I bogen bliver Anes slægt på faderens side ret grundigt beskrevet, og da jeg fik lyst til at gå et par generationer længere tilbage slog jeg "Vorret" op på Google for at få mere at vide om det sted, hun stammede fra. Et af de mere interessante opslag var et, hvor en forfatter fortalte, at han arbejdede på en bog om folk og livet på egnen omkring det lille samfund Vorret, der fra at være en lille landsby med gårde omkring et gadekær nu kun er en stedsbetegnelse for en meget naturskøn egn vest for Silkeborg lidt nord for Vrads. Jeg bad om at få besked, når bogen udkom, og et års tid senere kom der en mail: Min bog, "Mennesker og landskab – de mange bønders land" er udkommet på mit forlag "Vinden Vender". Forfatteren hedder Palle Kousgaard og bor tæt ved det sted, hvor det mord, Blicher frit digter om i "Skytten", blev begået.

I første omgang blev bogen hentet hjem fra biblioteket – men den kom hurtigt på hylden hos mig, idet det er en utrolig flot beskrivelse af egnen vest for Silkeborg. Et af de første kapitler handler om "Mordet ved Potten – et mord, der blev udødeliggjort". Palle Kousgaard har

Saadan var der aldrig døde Punkter i mit Liv. Men nægtes kan det ikke, at disse hyppige Arkivbesøg stjal megen Tid fra Digtningen. Og jeg ved ikke rigtig, om jeg skal bebrejde mig noget i den Retning. At Arkivstudiet er farligt for sin Mand, det er jeg klar over, men hvad andre Forfattere brugte af Tid paa Kafe, Teatre, Koncerter, det har jeg alt sammen samlet paa Arkivopholdene."

Han siger senere:

"Men aldrig har jeg drevet mine Arkivstudier saa energisk, som da jeg havde besluttet mig til at lave dette Værk om Steen Steensen Blicher. Hvordan jeg kom ind paa det, kan jeg ikke her gøre Rede for i Enkeltheder, da jeg fattes de Dokumenter, der skulde gøre Sagen klar, men som for Tiden ligger paa Jenle. Omkring Aar 1900 stod Læsningen af Blichers Værker endnu i Stampe. Hans Originalskrifter i første Udgave kunde faas for meget smaa Penge. Mit Arbejde har dog bidraget ikke saa helt lidt til, at han har faaet en hel Renæssance; og den, der nu gaar ind til en Antikvarboghandler og køber en af hans første Bøger, skal nok faa at vide, hvad den koster.

Jeg havde tidlig set, at der var store Huller i vor Viden om Blicher. Der eksisterede bare et Par smaa Biografier, der næsten ingen Ting fortalte. Folk gættede frem og tilbage om de simpleste Ting.

Omkring dette Tidspunkt kom der et lille Værk af Evald Tang Kristensen, *Bladartikler og Skitser*, ledsaget af en kortere Biografi, der især søgte at udrede Forholdet mellem Blicher og Kone. Al Skyld for Blichers Misere blev her dynget op paa Blichers Hoved. Instinktmæssig havde jeg det Indtryk, at det var pinende

galt, hvorved Karakteriseringen af hans Digterpersonlighed kom i det skæveste Lys. Jeg fandt det harmeligt, at min Yndlingsdigter skulde mishandles paa denne Vis; jeg besluttede at rense ham.

Saadan begyndte det; men hvor fandt jeg Materialet? I en Haandevending gjorde jeg mig selv Rede for, hvor meget der allerede var trykt af Breve og andre biografiske Dokumenter. Det væsentligste forelaa hos Otto Borchsenius i hans Værk „Fra Fyrerne"; men jeg var klar over, at der var store Huller, og at det sidste Ord om Steen Blicher ingenlunde kunde være sagt endnu. Jeg begyndte da saa smaat at famle mig frem. Blicher havde jo været Præst, altsaa kongelig Embedsmand; det skulde dog gaa til som bare Pokker, om ikke han som saadan havde efterladt sig Spor paa vort Hovedarkiv, Rigsarkivet.

Paa Rigsarkivet havde jeg endnu ikke haft Mod til at melde mig; jeg havde holdt mig til Landsarkivet i Viborg, der beherskedes af Georg Saxild, til hvem jeg kom med større og større Frihed. Men Rigsarkivet var endnu noget uhyre fint, en bureaukratisk Rede, der beherskedes af den gamle, stive Herre, Rigsarkivar Bricka. Det var end ikke almindelig bekendt, at jævne dødelige kunde faa Adgang til disse hellige Gemakker. Man standsedes allerede ved Porten, der var fornemt aflaaet og først aabnedes efter en høflig Ringen. Det lovede ikke godt; man er jo ikke vant til at ringe, naar man skal ind paa offentlige Steder. Den samme Højtidelighed bevaredes hele Vejen frem mod det man søgte."

Han fortæller så om Carl Frederik Bricka, der ikke gav ham meget håb, og helst havde ekspederet ham ned af trap-

Uddrag af bogen *Sådan var Aakjær - også. Af kapitlet St. St. Blichers Livs-Tragedie i Breve og Aktstykker* ved Erik Harbo

Gennem årene har jeg nogle gange holdt foredrag om emnet Aakjærs store arbejde med at udbrede kendskabet til St. St. Blicher

I år 1900 blev Aakjær skilt fra Marie Bregendahl. Ægteskabet blev indgået da parret flyttede til København i 1893. For at overleve i årene efter fik han ansættelse som korrekturlæser på *Politiken* og det gav ham sammen med opgaven at være hovedstadskorrespondent til den socialdemokratiske provinspresse fra 1899 til 1903 brød på bordet.

Han havde opgivet sine studier på universitetet efter filosofikum og nogle historiske studier. Denne periode i Aakjærs liv hører til den travleste tid i årene 1898-1906. Inden længe fik han forbindelse med ledelsen af *Politiken*, især Edvard Brandes. Efter at Aakjær havde udgivet *Missionen og dens Høvding* 1897, bogen om Indre Missions leder Vilhelm Beck, fattede Brandes interesse for den unge forfatter og gav ham lejlighed til at skrive en række artikler om religiøse emner. Samtidig blev han tilknyttet dagbladet *København*, hvor han skrev artikler og vers.

Han arbejdede nu på sin roman *Bondens Søn*, 1899 der næsten er en selvbiografi og den indleder hans karriere som romanforfatter. Han fortsatte med en serie af noveller *Vadmelsfolk* 1901, en samling, der efterhånden blev udvidet under dette navn for til sidst at blive samlet i et bind i *Samlede værker* 1918 (...)

Aakjærs første oplevelse af Steen

Steensen Blicher var som barn, da en af de gamle mænd der kom hos Gammel Johannes, genfortalte historien om Hjorterytteren fra Blichers novelle *Røverstuen*. Det blev åbenbart en erindring, der satte et mærke i Aakjær. Det er ganske pudsigt at lægge mærke til, at han og Blicher begge blev optaget af Skotland og dets store digtere – Blicher af Ossian og Aakjær af Robert Burns. Siden lånte han Blichers noveller hos sin lærer Søren Jakobsen i Fly skole.

Midt i denne travle periode jeg har skildret ovenfor begyndte Aakjær i 1901 indsamling af materiale til en kombineret biografi og bibliografi om Blicher til udgivelse på Gyldendal. Bogen, der skulle udkomme i hefter, endte med at få navnet *St. St. Blichers Livs-Tragedie i Breve og Aktstykker*. Det blev til 3 bd., i alt 1100 sider.

Hvad bragte ellers Aakjær til studierne af Blicher? Han fortæller selv, at det var udarbejdelsen af nogle historiske artikler fra hans hjemegn, der gav ham blod på tanden. Han tilbragte sommerferien i 1898 på Landsarkivet i Viborg og her fik han nær forbindelse med landsarkivar Georg Saxild, som blev hans nære ven. Her må det bemærkes at venskabet var så stærkt at Aakjær siden boede hos Saxild gennem alle årene, når hans historiske studier bragte ham til Viborg. Han siger:

"Det blev mig kort sagt mit andet Hjem. Naar et æstetisk Arbejde ikke ret vilde gaa for mig, saa tog jeg Billet til Viborg og blev der tit ubegrænset længe.

med stor grundighed, på baggrund af et stort arkivmateriale, beskrevet det drab den 9. juli 1786, hvor en ung mand, Søren Pedersen, slog sin trolovede, Maren Torbensdatter, ihjel med en hegnspæl på engen ved Potten. Jeg skal ikke referere retssagen her, kun nævne, at skytten på Aunsbjerg, Vilhelm Johansen, den 31. januar 1787 var indkaldt som vidne. Skytten havde overværet Marens begravelse den 3. august 1786 og havde efter begravelsen bedt Søren Pedersen om at gå med over i kroen i Them, hvor han "offentligt og i mange menneskers overværelse beskyldte morderen, Søren Pedersen, for at have ombragt den døde på en grusom måde".

Den 21. marts 1787 tilstod Søren mordet på åstedet, den 23. maj 1787 blev dommen afsagt i Tinghuset i Klovborg og stadfæstet i september måned ved landsretten i Viborg. Den 24. juli 1788, 2 år og 15 dage efter mordet, blev Søren Pedersen halshugget, formentlig på bækken Pothøj tæt ved gerningsstedet.

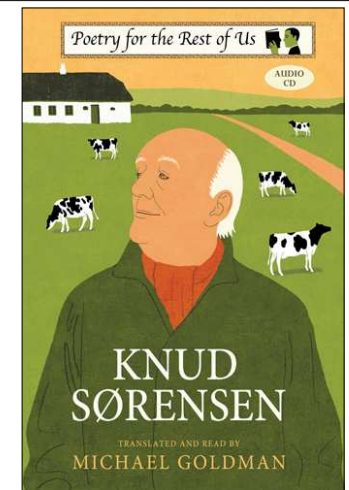
Men – så kom slægtsforskerdetektiven for alvor op i mig Anes far hed Peder Sørensen og var søn af gårdmand Søren Jensen i Vorret. Skulle der mon være en forbindelse til morderen? Da jeg arbejdede mig nedad i kirkebøgerne forekom det mig, at navnene Søren og Peder gik igen i generationerne. Men jeg manglede et led, for at kunne koble svigermors faster til den arme Søren Pedersen, der mistede hovedet. Her kom Palle Kousgaard mig til hjælp, idet han kunne knytte forbindelsen – og re-

sultatet er nu, at *svigermors tipoldemor var søster til morderen*. Godt, at svigermor ikke kendte den historie !

Jeg håber, min historie eventuelt kan give Blicher-forskere lyst til at læse mere om sagen, der i Palle Kousgaards dejlige bog er beskrevet yderst sagligt med mange detaljer fra retsmøderne, og man får samtidig et indtryk af, hvor forfærdeligt det må have været at sidde fængslet i 2 år under datidens forhold.

At Blicher har givet historien en anden drejning er jo endnu et eksempel på, hvordan vel de fleste forfattere arbejder frit med stof, som de samler inspiration til i fortid og nutid – enkelte også i fremtiden.

Note. Der kan læses mere om sagen i Palle Kousgaards bog, ISBN: 978-87-989787-2-5 og "Fra Gamle Dage" af H. P. Hansen, Rosenkilde og Bagger 1961.

Knud Sørensen er netop udkommet i USA oversat af Michael Goldman, der tidligere har oversat Benny Andersen.

At undervise i Blicher

Af Jon Høgh

Denne artikel er et let omarbejdet oplæg, der den 24. maj 2016 blev holdt på Danhostel i Viborg under Blicher-Selskabets tredags arrangement 'Med Blicher-Selskabet gennem Blichers Jylland' med Selskabets formand Erik Harbo og forfatteren Poul Holm Bangsgaard som guider.

Jeg vil forsøge at anskueliggøre, hvordan man på Folkeskolens ældste klassetrin kan undervise i nogle af St. St. Blichers noveller og digte. Eller man kan sige i den klassiske litteratur.

Jeg har været lærer i hovedsageligt folkeskolens ældste klasser. Jeg begyndte i 1971 og stoppede, mens legen endnu var god, i 2012. På seminariet havde jeg haft litteratur og religionshistorie som hovedfag. De to fag er gode at have sammen – og kan man få historie med, er det optimalt. Så kan man lave tværfaglig undervisning med sig selv.

I mine klasser læste vi gerne, hvad vi kaldte forfatterskaber, dvs. flere tekster af den samme forfatter, og nu forholder jeg mig kun til Blicher. Det lykkedes sommetider mere end sommetider. Hvordan det gik, afhang meget af klassernes sammensætning, og det tog ikke lang tid at opdage, hvordan stemningen var. I en god klasse kunne vi sagtens arbejde med Blicher i en god uge og op til 14 dage.

Jeg spurgte for en sikkerheds skyld gerne eleverne om, hvilke af hans noveller og digte, de kunne tænke sig at arbejde med. Men det vidste de ikke, for de

kendte jo ikke noget af det, han har skrevet; så der var frit slag.

I en skole hænder det ofte, at en lærer må vikariere for en kollega, når denne af en eller anden grund er forhindret i selv at undervise. Undertiden fik jeg derved op til flere sammenhængende vikartimer i den samme klasse – og vel at mærke: i en anden afdeling end den, jeg normalt færdedes i. Det havde jeg sjældent noget imod, idet jeg kunne benytte sådanne timer til for børnene at genfortælle 'Præsten i Vejlbj'. Den fortælling er så tilpas dramatisk, at den straks optager børnene. Den skal naturligvis fortælles i et let sprog og kun indeholde de allervæsentligste årsager til, at dramaet kan finde sted. Jeg har kun oplevet, at alle børn var glade for at høre den, men, som sagt, i en lidt anden version end Blichers.

Når jeg fortalte børnene, som nu var blevet unge mennesker, at den historie, som de stadigvæk kunne huske noget af, var skrevet af Blicher, så var det ikke særlig svært at blive enige om, at vi nu ville læse og arbejde med den. Tænk blot på, hvilke muligheder for de tre fag, som den novelle indeholder.

Sommetider læste vi ikke alle sammen de samme tekster. Eleverne holdt meget af i grupper at arbejde med tekster, som de selv valgte, efter at jeg havde udleveret en kort skriftlig præsentation af teksterne – og dette uden at komme ind på klimaks og teksternes udgang. Det er ik-

Pouls Bangsgaard om Blicheregnens Museum og Herningsholm

Tirsdag den 24. maj gik turen til Thorning med besøg i kirken og på Blicheregnens Museum.

Paster Jørgen Løvstad fortalte om Thorning kirkes historie og om Blichers tid i Thorning (1819 – 1825). Det var her Blicher i 1823 debuterede som novelleforfatter med *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog*. Det blev også til en runde på kirkegården med de to grave: Mads Doss, som døde i 1854 og Claus Vattrup (fra fortællingen om Messingjens), som døde i 1861.

Derefter gik turen til den modsatte side af vejen til Blicheregnens Museum, hvor museumsinspektør Karen Margrethe Boe gav deltagerne en spændende orientering om museet og tilknytningen til Blicher. Derefter delte vi os, så den ene halvdel kunne gå rundt i museet, og den anden halvdel kunne gå til kaffestuen, hvor Museumsforeningen ved formand Bente Sørensen var vært ved kaffe og kringle – og fedtemad og kryddersnaps! Gruppen, der begyndte med museumsrundgangen, var ikke sene til at bytte med kaffestuegruppen. Vi følte os meget vel modtaget og må nok engang takke Museet og Museumsforeningen for et godt besøg. Det var på alle måder en veloplagt busfuld, der fortsatte dagen med at køre til Blichers fødested i Vium.

Lederen af Museum Midtjylland, hvorunder Herningsholm hører, Tinna Mø-

bjerg, tog imod ved hoveddøren og fortalte om stedets historie, herunder Blichermuseet, som har hjemme i en del af bygningen.

Der har i årevis ikke været adgang til museet uden forudgående telefonisk aftale. Det blev ved frivillig hjælp ændret her i 2016 til, at der nu i sommerhalvåret er åbent onsdag og lørdag kl. 13 – 16. Udgivelsen af *Blichers Jylland* har her spillet en rolle.

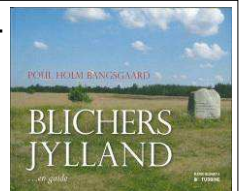
Deltagerne kunne ved selvsyn bese den smukke hovedbygning til den herregård, hvis historie går helt tilbage til 1579. I Blichermuseets stuer blev de mange genstande ivrigt studeret, herunder originalmanuskriptet til *Jyden han æ stærk aa sej*.

Så var det tid til at finde en stol et sted i et af de mange rum, hvor man kunne spise madpakken, som var medbragt fra vandrehjemmets overdådige morgenbord. Så var alle rustet til at køre videre via Sindinggård, Ørre Hede og Hosekræmmergården til Kongenshus Kro, som ventede med kaffe og kringle.

Hvis man er interesseret i anmeldelser af Blichers Jylland kan man på nettet søge følgende adresser.

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/paa-tur-rundt-i-blichers-jylland> <http://www.historie-online.dk/nyt/bogfeature/b20161702.htm>

<http://amtsavisen.dk/navne/udbytterig-rejse-i-blichers-spor>
mja.dk/artikel/blichers-jyske-fodrejsse

have ledte vi efter spor af det svømmebassin, som Blicher lod udgrave, men forgæves. På kirkegården foran Blichers grav oplevede vi igen tvivlen: Er det her, eller er det ikke her, at Blicher ligger begravet? 14 år efter hans død ville man endelig give ham en gravsten, men ingen vidste helt nøjagtig, hvor graven var. Nu står stenen så her, og Ernestine ligger ved siden af ham, selv om hun havde ønsket at ligge ved siden af sin første mand, Peder Daniel Blicher, ham der lod den store smukke præstegård opføre. Efter al denne kultur var det velgørende med kaffe og kringle i sognegården, der er bygget hvor den tredje af præstegårdens længer lå.

De deltagere, der havde kræfter til et aftenprogram (og det var næsten alle), hyggede sig. Første og sidste aften var det på hostellet, anden aften på en lille byvandring i Viborg med Magne Juhl som stedkendt anfører. Flere gode kræfter bidrog til det, Blicher kalder ”en aftenunderholdning”: Poul Bangsgaard om næsteds program, Jon Høgh om at formidle Blichers historier til børn, Erik Harbo om relationen mellem Blicher og Aakjær, Magne Juhl om læger og fødselshjælpere på Niels Blichers tid, Rigmor Sejrsen om den formodede sammenhæng mellem hende og Stærke Sejr (hun ville prøve at følge op på historien) og Jens Kristian Lings med herlige fremførelser af *Den enarmede soldat* og Wessels *Smeden og bageren*. Undertegnede bidrog dels som pianist for den sangglade forsamling,

dels med et par quiz’er, som efter sigende var svære. Det er da en udfordring! Derfor aftrykker vi den ene her i *Blichernoter*. Så kan man i ro og fred sidde og fundere over 1, x eller 2, evt. konferere med sine Blicherbøger, leksika eller Google. Der er ingen præmier, og løsnin-gen er aftrykt andetsteds her i bladet. Sidst, men ikke mindst, skyldtes turens heldige forløb Lene Hvid og hendes venlige og hjælpsomme medarbejdere på Danhostel Viborg. Værelserne var pæne, der var rent overalt og friske blomster i vaserne. Maden var helt i top, og vi spiste vist alle sammen langt mere end vi burde.

Det var et tætpakket program med få pauser, men formanden udtrykte stor tak til alle deltagere for at følge godt med, komme til aftalt tid og for deres gode humør som spredte en meget behagelig stemning over hele forløbet. Ligeledes takkede han Danhostel, Thorning Turist og Taxi ved Jens Erik Eriksen, Brøchners vognmænd og deres stedkendte, vidende chauffører, og alle, der så beredvilligt havde stillet op og fortalt engagement om de steder, de havde ansvar for. Til slut skal I have en lille historie. Vores chauffør på andendagen kører også skolebus, og en dag kom et par børn hen til ham og sagde med stor alvor: ”Ved, du, at der er sket et mord nede på den gård, hvor Nikolaj bor?” Nikolaj boede på den såkaldte Hosekræmmergård i Simmelkær.

ke det letteste i verden.

Jeg har oplevet megen elevfordybelse på den måde. Der var en gruppeformand, som gav lektier for. Så kan man ikke være bekendt at møde uforberedt næste dag. Gruppeformanden var også den enkelte gruppes ordstyrer. Som lærer havde jeg formuleret, hvis det var muligt, tværfaglige opgaver til de enkelte grupper, som de skulle diskutere. Hvad diskussionerne mundede ud i i ord blev noteret enten i hele sætninger eller som stikord – det afhæng af, hvem der havde fået rollen som gruppens sekretær, der naturligvis aldrig måtte være en dreng eller pige, som havde svært ved at skrive.

Denne arbejdsproces kunne strække sig over en 14 dages dansk-, religions- og historietimer, dvs. 18 timer. Men gik det ikke så godt, strakte forløbet sig kun over en uge eller 9 timer.

Når dette rent faglige arbejde var tilendebragt, fremlagde de enkelte grupper undertiden mundtligt for klassen, hvad de var kommet frem til. Andre gange afleveredes deres resultater som skriftligt formulerede afleveringsopgaver.

Sådan her kan man arbejde. Jeg har oplevet det med ’Præsten i Vejlby’, ’Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog’, ’Hosekræmmeren’, ’De tre Helligaftener’, ’Eneste Barn’, ’Præsten i Thorning’, ’Marie’ og ’Søren Kanne’.

Jeg har i min tid som lærer kun fulgt én eneste årgang af elever fra 1. til 7. klasse. De holdt meget af at synge ’Jyden, han æ stærk å sej’ og ’Mads Doss’. Da de blev

lidt ældre og sommetider var noget melankolske, så sang vi ’Sig nærmer tiden’. Da de skulle konfirmeres, sang og arbejdede vi med ’Ud går du nu på livets vej’. Sommetider tog vi på heden og lavede miljøbeskrivelser fra ’Kær est du, fødeland’. Og ved vintertide kunne vi male dagen hvid med ’Det er hvidt herude’ sammen med Ingemanns ’I sne står urt og busk i skjul’, hvor der er så koldt derude. Jeg pointerede en tid lang altid den slående forskel på *herude* og *derude* og kom ind på, at forskellen beroede på, at Blicher var jæger og naturmand, mens Ingemann mere var stuens mand. Sådan sagde jeg vist ordret. Efter nogen tid ophørte jeg med at sige det, fordi eleverne tog over lige efter, at vi havde sunget. De kappedes nærmest efter at slå fast: Så er der lige det der med *herude* og *derude*. Jo, jo! Blicher var jo jæger og naturmand. Derfor var han herude. Men Ingemann holdt mere af den varme stue, hvorfra han kiggede på vinterdagen derude. De er kvikke, vore drenge og piger. De er herlige!

Men sandt at sige: Har man et sangbart digt, er der for mig at se ikke noget bedre grundlag for en samtale om det end ved sammen at synge ordene og derefter tale om indholdet. Det kan man gøre mange gange med den samme tekst, og hver gang finder man noget nyt at sige i det forum, der hedder ’Ordet frit for fornuftige udtalelser’. Det litteraturtekniske, det genremæssigt kendetegnende, bliver på den måde heller ikke så svært at få med.

Også kun en tid lang sagde jeg det samme, når vi måtte komme med 'fornuftige udtalelser' efter at have sunget. Det lød sådan her: Sig noget om det her digt eller den her sang, som ikke er sagt før – altså indforstået indhold, tanker, miljøer, stemningsbilleder. Hvad der vist aldrig gik rigtigt op for de unge mennesker var, at jeg i min bog havde noteret med stikord, hvad der mest var sagt, hvilket jeg hurtigt kunne oplyse dem om. Efterhånden tog eleverne selv over. Sig noget om det her digt eller den her sang, som ikke er sagt før, sagde en – næste gang en anden og så fremdeles. Hvad der fra deres side var ment som god og spøgfuld drilleri var også blevet alvorlig spøg. Det var blevet dem, der krævede noget sagt. Så måtte nogen altså også sige noget. De kunne ikke være andet bekendt.

St. St. Blicher og med ham også andre store digtere har betydet meget for mig i min undervisning. Jeg tror, at digterne og deres værker også er kommet til at betyde i hvert fald noget for, ikke alle, men *mange* børn, der nu er voksne mænd og kvinder.

Løsninger på quiz s. 19: 12x 2x1 211 2x11

Den anden quiz, Lykkelige og ulykkelige par hos Blicher, vil blive lagt på hjemmesiden.

Referat af turen til Blichers Jylland Ved Bente Harbo

Efter Blicher-Selskabets uforglemmelige tur til Sverige i 2011, som Hans Kruse og Dorte Kaldal havde tilrettelagt, har mange medlemmer efterspurgt en ny tur. Det blev så denne tur til Blichers Jylland med udgangspunkt i den nyligt udkomne bog *Blichers Jylland* af Poul og Ida Bangsgaard.

Turen blev hurtigt overtegnet, og grænsen gik ved 49 deltagere, bestemt af antallet af sæder i bussen. Der var otte gengangere fra Sverigesturen. Poul Bangsgaard og Erik Harbo skiftedes til at fortælle om stederne undervejs, og vi fik også mange gode oplysninger af de lokale værter og guider på de steder, vi besøgte. Jeg vil ikke her opremse hele turen kronologisk, da den er udsendt til alle medlemmer og yderligere omtalt i en stor artikel i Kristeligt Dagblad.

I alle rejseprogrammer står der noget om, at ændringer kan forekomme. Således også her. En gang formiddagskaffe ved bussen udgik, til gengæld fik vi en uventet mulighed for at komme ind på Sindinggårds område, da vi mødte gods-ejer Jens Mørup Pagh, der inviterede os indenfor på gårdspladsen og i haven. I Bindestuen i Lysgård gav Jens Kristian Lings og Erik Harbo et par numre fra *E Bindstouw*, og guiden Jens Mortensen Knækkeborg delte gavmildt hærvejssalt ud. På Hald Hovedgård fortalte lederen Peter Rannes om stedets historie og vi blev vist rundt i bygningen, der nu også

beskrivelser af Aunsbjerg i novellerne *Skytten på Aunsbjerg* og fortsættelsen *Guillaume de Martonniere*. Sidstnævntes grav så vi på Vium kirkegård, og denne figur er fast indprentet i folks bevidsthed, selv om gravstedet måske dækker over en helt anden person (Wilhelm Johansen). Det var et gennemgående tema alle tre dage, at man ikke skal tage alle Blichers udsagn for pålydende – det er fiktion, men der er nok noget om det. For øvrigt vakte besøget på Aunsbjerg både glæde og bekymring. Glæde over den venlige modtagelse og omvisning af godsejer Holger Preetzmann, bekymring over de vanskelige og udgiftskrævende forhold for restaurering af privat ejendom. Alene restaureringen af hoveddøren løb op i mange tusinde kroner.

Det var dog ikke slut med de to nævnte herregårde: Jytte Nielsen fra Fussingø-gruppen viste rundt på Fussingø, målet for Morten Vinges berømte kanetur med frøken Sofie. Tjele blev også besøgt, dog kun udefra. Sidste programpunkt på turen hjem til Viborg var en visit på Ulstrup slot, Blichers Ulvedal i hans to ferienoveller.

Der er noget betagende ved selv at være på stederne: Stå ved den døbefont hvor den lille Steen blev døbt i 1782, mens de fornemme faddere fyldte den lille Vium kirke, gå under de samme gamle lindetræer i Thorning, se kirken med pastor Løvstad som engageret guide, og være på stedet hvor *En Landsbydegns dagbog* blev til: nu Blicheregnens Museum, hvor

museumsinspektør Karen Margrethe Boe orienterede og museumsforeningens formand Bente Sørensen traktede med kaffe, kringler og en hjemmebrygget Thorning-snaps. Endelig på turens sidste dag at være i Helligåndshuset i Randers, hvor Blicher var discipel og senere adjunkt ved latinskolen. Den meget omtalte kakkelovn i redaktionslokalet på *Randers Avis* står stadig som dengang på det skrånende gulv, dog uden Blichers snapsflaske. Det har selskabets kasserer James Lerche (der har holdt styr på alle ind- og udbetalinger på turen) nu rådet bod på. Han forærede en smuk gammel klukflaske til avisen. Ikke Blichers originale, men en fra Hjersings købmandshandel i Randers, der var ejet af James' grandonkel Andreas S. Hjersing. Redaktør Knud Mogensen ledte os gennem de gamle bygninger helt i Elmenhoffs ånd. Han havde også kopieret Blichers minde-digt over Elmenhoff, som vi kunne tage med hjem som en rørende souvenir.

Blichers sidste sted, Spentrup, var også turens sidste station. Vi besøgte det lille fine museum Blichers Mindesamling i Malvinas hus, hvor tre frivillige kuster, Mie Wedel, Birte og Bent Enevoldsen bød os velkommen. Præstegården, kunne vi kun se udefra da den er ved at blive sat i stand. Det var Blichers sidste bolig, indtil han døde i 1848. Provst Klaus Frisman, som gav os en indføring i kirkens seværdigheder, er netop faldet for aldersgrænsen efter at have bestridt embedet i 44 år. I den store præstegårds-

I Helligåndshuset i Randers. Karen Straarup viste rundt. Malvinas hus i Spentrup og endelig Ulstrup hvor vores sekretær James tog fællesbilledet her på forsiden.

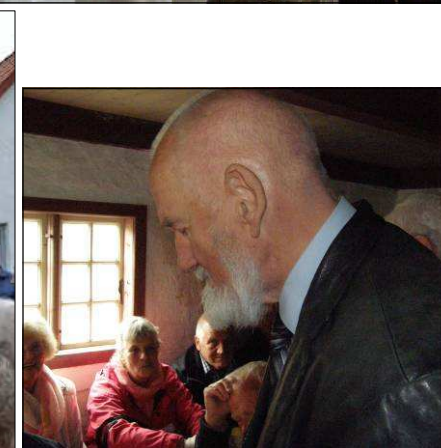
rummer et bibliotek (hvor der højst må være 10 personer ad gangen), og hvor selvfølgelig Blichers værker findes. Hald Hovedgård var Charlotte Amalie Schinkels barndomshjem, hvor Blicher kom som barn, og i novellen *Eneste Barn* går han meget tæt på den ustyrlige pige. Og så på Himmelbjerget fik vi en uventet oplevelse, så vi næsten følte os som gæster ved et af Blichers Himmelbjergmøder: Erik Harbo læste en af Blichers Himmelbjergtaler, og Poul Bangsgaard havde skrevet en ny Himmelbjergsang, som vi afsang på melodien ”Danmark dejligst” – en melodi, som mange af datidens Himmelbjergsange gik på. Besøget på Herningsholm var positivt og løfte-

rigt, for museumsleder Tinna Møbjerg, som tog imod os, er en dygtig og dynamisk dame, der kan få ting til at ske. Alle overlevede turen gennem Kongenshus Mindepark, selv om Poul Bangsgaard havde sine betænkeligheder. Det var nemlig samme morgen observeret en ulv i området!

En tur i Blichers fodspor betyder også besøg på en del af egnens herregårde, som Blicher enten boede på i perioder som barn eller som han besøgte som voksen. Han kunne jo sagtens underholde et selskab, både med historier og musik, og så var han en fin jagtkammerat. Vi så både hans grævlingeagttskæ, hans gevær og hans violin, og så kan vi jo læse hans

Billedkavalkade fra rejsen Blichers Jylland

Fotografer: Gert Lauridsen, Magne Juhl, James Lerche og Erik Harbo

På den første dag besøgte vi Thorning. De flotte linde i Thorning ved museet kan godt være fra Blichers tid. På Hald Hovedgaard viste Peter Rannes rundt. Ved besøget i E Bindstouw i Lysgaard tog Jens Mortensen Knækkeborg imod, og Jens Kristian Lings læste *Den jenarmede soldat* i bindestuen.

Vi besøgte Himmelbjerget og sang en Himmelbjergsang, Herningsholm, Sindinggaard, hvor vi hilste på ejeren hr. Pagh; vi drak kaffe i Kongenshus og sluttede på Auns-

bjerg. Om aftenen byvandring i Viborg (Schinkels Palæ, og Blicherbusten). Næste dag Fussingø, Randers (Blichers kakkellovn, og Niels Ebbesen) og æggekage på Hvidsten Kro